

О'ZBEKISTONDA TRANSPORT KOMMUNIKATSIYA SOHASINING RIVOJLANISHI

*Toshkent Davlat Transport Universiteti magistri
Kochkarov Aziz Kamaliddinovich*

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda transport tizimida o'zgarishlarning raqamlarda aks etish holati izohlangan. Transport tizimida rivojlanishning istiqbolli tomonlariga to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Transport, daryo transporti, tunnellar qurilishi, kommunikatsion texnologiyalar.

O'zbekiston Transport va transport kommunikatsiyalari uyushmasining tugatilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Kommunal soha, transport, kapital qurilish va qurilish industriyasi masalalari kompleksi zimmasiga quyidagi vazifalar yuklansin: barcha turdagi transportlar — temir yo'l, havo, avtomobil va daryo transportining transport tuzilmalari faoliyatini maqbullashtirishga yo'naltirilgan o'zaro harakatini muvofiqlashtirish, respublika hududida va uning tashqarisida yuk hamda yo'lovchilar tashish samaradorligini va oqilona tashkil etilishini ta'minlash; iqtisodiyot tarmoqlari va aholining havoda hamda yerda yuk va yo'lovchilar tashishga bo'lgan doimiy ravishda ortib borayotgan ehtiyojini hisobga olgan holda Yagona o'zaro bog'liq respublika transport tizimini istiqbolli rivojlantirishning kompleks dasturlari ishlab chiqilishi va amalga oshirilishini tashkil etish; transport tarmoqlarini va logistika tizimini rivojlantirish, yangi transport kommunikatsiyalarini jadal ravishda qurish, ularning transport vositalarini o'tkazish quvvatini oshirish va samarali foydalanilishini ta'minlash ishlarini muvofiqlashtirish; respublika transport tizimi faoliyat ko'rsatishining barqarorligi va xavfsizligini oshirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirildi. O'zbekiston Respublikasi transport kommunikatsiyalari Ma'lumki, O'zbekiston qadim zamonlardan G'arb va Sharqni bog'lovchi Buyuk ipak yo'lida joylashgan davlat sifatida mashhur bo'lgan. Respublika (lot. respublica, res - ish va publicus - ijtimoiy, umumxalq) - davlat boshqaruvi shakli, unda bar cha davlat hokimiyati organlari saylab qo'yiladi yoki umummilliy vakolatli muassasalar (parlamentlar) tomonidan shakllantiriladi, fuqarolar esa shaxsiy va siyosiy huquqlarga ega bo'ladilar. Endilikda ana shu qadimiy yo'l yangicha sayqal topib, ellarni-ellarga bog'lab kelmoqda. Hozirgi vaqtda mamlakatimizni modernizasiya qilish va yangilash, iqtisodiyotimizning sifat jihatidan yangi, zamonaviy tarkibiy tuzilmasini shakllantirish, hududlarimizni kompleks rivojlantirish transport va kommunikasiya tizimini takomillashtirish bilan uzviy bog'liq. Mustaqillikning dastlabki yillaridanoq O'zbekistonning transport va

kommunikasiya tizimini takomillashtirishda eski mustabid tuzumdan qolgan muammolarni hal etish talab qilinardi. Bu muammolar respublikamizning Surxondaryo viloyati va Qoraqalpog'iston Respublikasiga olib boradigan temir yo'llarning qo'shni Turkmaniston hududi orqali o'tishiga barham berish, respublikada yangi dunyo talabiga javob beradigan avtomobil yo'llarini qurish va mavjudlarini rekonstruksiya qilish, aviasiya infratuzilmasini takomillashtirishdan iborat edi. Yuqorida keltirib o'tilgan muammolarni hal e'tish uchun transport tizimini isloh qilishning strategik yo'nalishlari belgilab olindi va respublikada yagona milliy transport tizimini yaratish ishlari boshlab yuborildi. Sohaning barcha tarmoqlari – temir yo'l, avtomobil, aviasiya transportining rivojlanishiga asos solindi. O'zbekistondagi avtomobil va temir yo'llarning raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha dolzarb vazifalar belgilandi.

O'zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyoda tutgan o'rnini, sanoat va boshqa sohalarning taraqqiyoti, qo'shni davlatlar bilan iqtisodiy aloqalarni jadal rivojlantirish va takomillashtirishning 1995-2010 yillarga mo'ljallangan milliy dasturi ishlab chiqildi. Markaziy Osiyo - Osiyo materigining ichki qismidagi tabiiy oblast. Maydoni 6 mln. km². Shim. va g'arbiy chekkasi Mongoliya, XXR bilan RF o'rtasidagi davlat chegarasigacha bo'lib, sharqi Katta Xingan, jan.SHu dastur doirasida 1996 yildan "Toshkent–Andijon–O'sh" magistralining 100 km.dan ortiq tog'li uchastkalarida "Qamchiq" va "Rezak" tunnellarini qurish ishlari boshlandi. "Olma-ota–Bishkek–Toshkent–Termiz" va "Samarqand–Buxoro–Ashxobot–Turkmanboshi" avtomobil yo'lining respublika hududidan o'tadigan qismini ta'mirlash ishlari amalga oshirildi. O'zbekistonni Qozog'iston orqali Rossiya Federasiyasi bilan bog'laydigan 340 kilometrli "Qo'ng'iroq–Beynov" avtomobil yo'li qurilishi yakunlandi. Respublikada bunyodkorlik ishlarini davom e'ttirish maqsadida, 2011-2015 yillarda transport va kommunikasiya infratuzilmasi qurilishini jadal rivojlantirish dasturining qabul qilinishi ishlab chiqarish, transport va muhandislik-kommunikasiya infratuzilmasi tarmog'ini mamlakat va hududlar iqtisodiyotini istiqbolli taraqqiy ettirish bo'yicha amalga oshirilgan dasturlar bilan uzviy bog'liq holda yanada rivojlantirish imkonini berdi. Ishlab chiqarish, moddiy ishlab chiqarish - jamiyatning yashashi va taraqqiy etishi uchun zarur bo'lgan moddiy boyliklar (turli iqtisodiy mahsulotlar)ni yaratish jarayo-ni; ishlab chiqarish omillarini iste'mol va investitsiyalar uchun mo'ljallangan tovarlar va xizmatlarga aylantirish.

Mintaqaning tabiiy er osti boyliklarini o'zlashtirish uchun yangi imkoniyatlar paydo bo'ldi. Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlarining ijtimoiy-iqtisodiy hayoti tub burilishlarga yuz tutib, aholining turmush farovonligi oshdi. Yuk va yo'lovchi tashish masofasi 170 kilometrga, harakat vaqti esa 7 soatga qisqardi. Natijada temir yo'l bo'ylab tashilayotgan tranzit va mahalliy yuklar salmog'i sezilarli miqdorda ko'paydi. O'tgan yili mazkur temir yo'ldan 5 million tonna yuk o'tkazilgani, shundan 4 million tonnasi tranzit yuklar e'kanligi ana shundan dalolat beradi. 2013 yildan muhtaram

Prezidentimiz rahnamoligida yana bir ulkan loyiha – 125 kilometrlik “Angren–Pop” e’lektrlashtirilgan temir yo’l qurilishi boshlab yuborildi. Temir yo’l nafaqat Farg’ona vodiysi viloyatlarini respublikaning boshqa hududlari bilan, balki Evropani Xitoy bilan bog’lab, mamlakatimizning tranzit salohiyatini yanada oshiradi. 2016 yilning 22 iyunda O’zbekiston va Xitoy hamkorligining yirik va istiqbolli loyihasi ijrosi – Angren-Pop elektrlashtirilgan temir yo’li hamda Qamchiq tunnelining rasmiy ochilish marosimi bo’lib o’tdi. Angren – Pop elektrlashtirilgan temir yo’li hamda Qamchiq tunnelining rasmiy ochilish marosimining eng muhim ahamiyatga ega tomonlaridan biri, ushbu marosimda O’zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov va Xitoy Xalq Respublikasi Raisi Si Szinpin ishtirok etgani bo’ldi. Jahonga mashhur ikki davlat rahbarlari “O’zbekiston” yo’lovchi poezdining Qamchiq tunnelidan o’tishiga ruxsat beruvchi semaforni yoqish uchun maxsus tugmani bosganliklarini butun dunyo kuzatib turdi. Angren – Pop elektrlashtirilgan temir yo’l liniyasini barpo etishdan maqsad ham nafaqat Farg’ona vodiysi viloyatlari va mamlakatimizning boshqa hududlari o’rtasida temir yo’l orqali yuk va yo’lovchi tashish imkoniyatini yaratish, shu bilan birga, Xitoy – Markaziy Osiyo – Evropa yangi xalqaro tranzit temir yo’l koridorining eng muhim bo’g’ini bo’lishi nazarda tutilgan edi. Uzunligi 123,1 kilometr bo’lgan Angren – Pop temir yo’lining Qamchiq dovonidan o’tgan qismida 19,2 kilometrlik tunnel.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.X. Shoalimov (1-3), SH I.IIhamov (7-14boblar), SH. A. Tojiboyeva (4-5 boblar). Iqtisodiy tahlil va audit. Darslik –T.: “Sano-standart”, 2017-yil
2. Yuldashev, S., & Hakimov, S. (2022). ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИДАН КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН ТЕБРАНИШЛАР ҲАҚИДА. *Science and innovation*, 1(A5), 376-379.
3. Kazadayev, A., Sharopov, B., Hakimov, S., Umarov, I., Muxtoraliyeva, M., Dadaxanov, F., & Abdunazarov, A. (2022). МАМЛАКАТИМИЗДА NEMIS TA’LIM TIZIMINI JORIY QILISHNING SAMARADORLIGI TAHLILI. *Journal of new century innovations*, 18(1), 124-129.
4. Mukhtasar, M., Begyor, S., Aleksandr, K., Farrukh, D., Isroil, U., Sodiqjon, K., & Akbarjon, A. (2022). ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE DEVELOPMENT OF THE GERMAN EDUCATION SYSTEM IN OUR COUNTRY. *Journal of new century innovations*, 18(1), 168-173.